

UDC 37.018.43:81:656.6

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-106-0-16>

РОЛЬ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ У ФОРМУВАННІ МОВЛЕННЕВОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ СПЕЦІАЛІСТІВ МОРСЬКОЇ ГАЛУЗІ ПІД ЧАС АКАДЕМІЧНОЇ ТА ПРАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ

ROLE OF DISTANCE LEARNING IN SPEECH CULTURE FORMATION OF FUTURE MARITIME SPECIALISTS DURING ACADEMIC AND PRACTICAL TRAINING

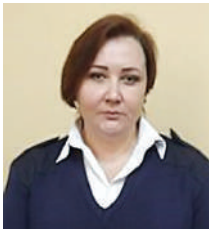
Olha Tokarieva

Candidate of Pedagogical Sciences,
English Teacher of Ship Engineering Department
Maritime Applied College of
Kherson State Maritime Academy
e-mail: otokareva261276@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0001-9566-0017>

Iryna Denichenko

English Teacher of Ship Engineering Department
Maritime Applied College of
Kherson State Maritime Academy
e-mail: denychenko21@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0001-7065-9634>

Natalya Yaresko

English Teacher of Ship Engineering Department
Maritime Applied College of
Kherson State Maritime Academy
e-mail: natayaresko1@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0001-9731-6359>

Annotation. The article outlines a number of factors that have a direct impact on the requirements for practical training of marine professionals in terms of continuous improvement of both technical and technological level of equipment on modern vessels and various requirements of international standards in the field of shipping. **The aim** is to theoretically justify, develop and experimentally test the results of students' professional training, namely the competent specialist in demand in the labor market, who has the most effective algorithms for action in normal and emergency situations on board a ship. **Results.** The main stages of practical training in the Maritime Vocational College of the Kherson State Maritime Academy are analyzed, the continuity of stages is proved, which aims to form and comprehensively develop the knowledge, skills and abilities necessary for a competent and competitive maritime specialist. The role of fluency in English as a working language of the multilingual team and a key condition for the safe operation of a vessel is determined. The article outlines the basic and most commonly used methods and tools applied in the course "English for Professional Purposes" to develop students' skills of communication within the speech culture as an important part of professional competence. The challenges of organizing an effective learning process in the context of distance learning are analyzed and as a result of generalizing the experience of teachers of the subject commission of English the most effective types of tasks that keep training of students to practice at a high level in all courses are defined. Special attention has been given in particular to the tasks that develop listening comprehension of speech as one of the key skills in working communication. There is a wide range of opportunities to accurately assess the level of competence of students with the help of tests, as the teacher can develop tasks independently according to the level of the group, the characteristics of the topic being studied, and a number of other factors. The use of testing as a routine form of training and control allows students to develop skills in passing tests in crewing companies, which is a share of the selection process under the cadet program among market leaders. **Conclusion.** The article reveals the educational sailing and industrial sailing practice as one of the factors of formation of speech culture in the conditions of distance learning in the process of professional training of future specialists in the maritime industry. It is established that sailing practices provides consolidation of theoretical knowledge gained by cadets in the study of special disciplines, the formation of professional skills in accordance with the qualifications and acquired occupations, practical development of modern equipment and gain the necessary experience in using a foreign language.

Key words: practical training, working communication, speech culture, foreign language.

Вступ. Вимоги сьогодення в нашому суспільстві а також в усьому світі вимагають від спеціалістів різного профілю відповідати на великий спектр питань які охоплюють усі сфери нашого життя. Освіта – це джерело яке дає можливість розвитку та вдосконалення, професійного росту та використання власних можливостей.

Динамічність науково-технічного прогресу, соціально-економічних перетворень, посилення конкуренції на ринку праці, євроінтеграційні процеси в науковій та освітній сферах визначають сучасні суспільні вимоги до підготовки компетентних фахівців, зокрема морської галузі з високим рівнем техніко-технологічної підготовки та культури (мовленневою культури). Водночас така вимога визначається міжнародними та державними стандартами до рівня підготовки морських фахівців, що забезпечує їх реалізацію у світовому професійному співтоваристві. Задані цілі формують одночасно уявлення про кінцевий результат діяльності та професійне призначення фахівців і є орієнтиром для формування необхідних компетентностей [2]. Прогресивні освіти та судноплавні компанії наголошують на актуальності цієї проблеми. Ураховуючи зазначене, доцільним є переосмислення змісту і завдань ефективної професійної підготовки майбутніх фахівців морської галузі у контексті формування мовленневої культури, як однієї із умов безпечного плавання у міжнародних екіпажах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сучасні наукові розвідки спрямовані на різновекторне вивчення проблеми професійної підготовки майбутніх фахівців, зокрема морської галузі. Проблеми теоретичних, методологічних, методичних засад професійної підготовки майбутніх фахівців морського та річкового транспорту висвітлені у працях М. Булатова, С. Волошинова, М. Міюсова, І. Сокола, В. Чернявського та ін. Питання професійної підготовки у психологічному аспекті вивчають А. Даніленко, В. Дмитрієв, Т. Зайцева, О. Істоміна, Г. Криворотько, М. Орлова, М. Янчук та ін. У контексті професійної підготовки майбутніх фахівців флоту розкрито формування комунікативної, полікультурної компетентності, певні аспекти іншомовної складової дослідниками Н. Бобрішевою, С. Козак, О. Мироненко, О. Соловйовою, М. Сотер, Л. Ступіною, О. Тирон, О. Фроловою та ін. Розробленість проблеми формування та функціонування морської англійської мови відображено у працях Н. Берг, К. Коул, Р. Прасад, П. Тренкер, Я. Хорк та ін. Проте результати досліджень науковців щодо особливостей професійної підготовки майбутніх фахівців флоту недостатньо, фрагментарно висвітлюють питання формування мовленневої культури курсантів в умовах вищих освітніх закладів морської галузі. Тому розв'язання цього питання, а саме визначення шляхів формування мовленневої культури майбутніх фахівців за умов інтегрування технічної та мовної освіти у процесі професійної підготовки, є актуальним. Серед таких шляхів виділяємо виробничу практику.

Мета статті: розкрити навчальну і виробничу практики на судах річкового та морського флоту як чинник формуванні мовленневої культури

майбутніх фахівців морської галузі у процесі професійної підготовки в умовах сучасного вищого освітнього закладу.

Основні результати дослідження. Функціонування сучасної вищої професійної освіти визначається цілями та завданнями, окресленими у державних та міжнародних нормативних актах. Зокрема, професійна підготовка фахівців морської галузі здійснюється відповідно до нормативної документації ІМО (Міжнародна морська організація), зміни якої зумовлюють вдосконалення сучасних планів підготовки вищих освітніх закладів морської галузі. При цьому результатом підготовки є компетентний і конкурентноспроможний фахівець морського флоту, що вміє приймати правильні рішення і виконувати дії (згідно професійних обов'язків) за умов різних виробничих ситуацій на судні: експлуатація технічного обладнання, збереження вантажу, відповідне керування власною фаховою діяльністю та за необхідності інших учасників виробничого процесу, дотримання безпеки на борту судна, правил та процедури при аварійних ситуаціях та виконання усіх дій при небезпеці тощо. Практичне навчання курсантів морських навчальних закладів є органічною частиною навчального процесу і ефективною формою підготовки спеціалістів до трудової діяльності. Метою виробничого навчання є практична підготовка курсанта до професійної діяльності, здібного вміло експлуатувати і виконувати необхідний ремонт обладнання сучасних дизельних енергетичних установок суден. Завданням виробничої практики є закріплення теоретичних знань, одержаних курсантами при вивченні спеціальних дисциплін, формування професійних вмінь і навичок у відповідності з кваліфікаційними характеристиками і здобутими робочими професіями, практичне освоєння сучасного обладнання і одержання необхідного досвіду за фахом у галузі морського та річкового флоту . У відповідності з навчальним планом практичне навчання курсантів Морського фахового коледжу Херсонської державної морської академії здійснюється в три етапи: 1. Практика навчальна у навчальній майстерні. 2. Практика навчальна на навчально-виробничих суднах. 3. Виробнича практика на суднах річкового та морського флоту. Всі три етапи практики взаємопов'язані: практичні навички, здобуті на навчальній виробничій практиці у навчальній майстерні використовуються при проходженні навчальної і виробничої плавальних практик у процесі виконання ремонтних і профілактичних робіт з судновими механізмами і пристроями. А знання і навички, одержанні на навчальній плавальній практиці, на наступних етапах поглиблюються і удосконалюються [4].

Навчальна практика на навчально-виробничих суднах проводиться на навчально-виробничих суднах. Як виняток, допускається проведення цієї

практики на транспортних суднах. У цьому випадку кількість курсантів, що направляються, залежить від наявності вільних місць на судні. При наявності більшої кількості практикантів (8-10 чоловік) рекомендується направляти на транспортні судна керівника практики від коледжу. Виробнича практика на суднах річкового та морського флоту проводяться на транспортних суднах компаній, які оснащені сучасними автоматизованими енергетичними установками. При цьому слід враховувати тривалість рейсу судна на лінії перевезень, щоб виключити можливість випадків запізнь курсантів з практики. Важливу роль у проходженні усіх видів практик (навчальної у навчальній майстерні, особливо, навчальної на навчально-виробничих суднах, виробничої на суднах річкового та морського флоту) відіграє складова із використання англійської мови за професійним спрямування, не виключаючи використання у побуті. Адже на етапі практики на навчально-виробничих суднах та на суднах річкового та морського флоту курсанти: закріплюють і удосконалюють знання і навички з розмовної англійської мови, вмінь вести бесіду про судно, його параметри, та особливості (вантаж, конструкція, тощо). Під час практики курсанти здобувають практичні навички з виконання повсякденної роботи в машинному відділенні, а також на борту судна. Вдосконалюють вміння із зазначення портів заходу, а також описання враження від практики. Крім цього курсанти оволодівають основними поняттями та навичками стосовно питань роботи механізмів машинного відділення. Особливої уваги заслуговують питання безпеки життєдіяльності. Тому під час практичного вивчення суднових устроїв і механізмів енергетичної установки на англійській мові ретельно вивчають питання безпеки на борту судна, правила та процедури при аварійних ситуаціях та виконання усіх дій при небезпеці. За умов аварійних ситуацій у радіоповідомленнях та повідомленнях глобальної системи лиха та безпеки на морі (GMDSS) використовуються стандартні фрази переважно англійською мовою. Отже, ґрунтовне знання англійської мови необхідне для того, щоб судно функціонувало як єдине ціле. Тому з метою ефективної підготовки курсантів до професійної діяльності у іншомовному середовищі (іншомовному, полімовному екіпажі) відпрацьовуються певні теми з фаху англійською мовою у навчальних виробничих ситуаціях наближених до реальних .

На етапі виробничої практики на суднах річкового та морського флоту курсанти: закріплюють і удосконалюють знання і навички з обслуговування систем і механізмів суднової енергетичної установки; здобувають практичні навички з управління головним і допоміжним двигунами та оцінки їх технічного стану, а також отримують початкові навички вахтового обслуго-

ування електростанції і електроприводів суднових механізмів. Крім цього курсанти оволодівають основними поняттями та навичками стосовно питань ремонту – профілактичного, планового, заводського.

При практичному вивченні суднових устроїв і механізмів енергетичної установки особливу увагу приділяють автоматизації процесів управління, принципам роботи автоматики і мети її установки. Поряд із набуттям професійних умінь та навичок курсанти: закріплюють і удосконалюють знання і навички з англійської мови із зазначених питань. Крім цього курсанти оволодівають основними поняттями та навичками з питань несення вахти.

Науковці, практики наголошують на необхідності володіння мовами (державною та іноземною) фахівцями морської галузі, а отже мовленнєвою культурою. Е. Кахвечі і Х. Семпсон зазначають, що факторами успішної роботи багатонаціональних екіпажів, є забезпечення того, щоб всі мали елементарні знання будь-якої спільної мови, перш ніж прийти служити на корабель; сприяння функціонуванню стабільним екіпажам, в яких могли б спілкуватися англійською гібридною мовою; сприяння проведенню соціальних заходів; прийняття і проведення антирасистської політики та звернення уваги на вміння капітанів звертатися з людьми, будь це новачки або службовці з більш тривалим стажем роботи [1]. Знання англійської мови кожного члена команди дуже важливі для виконання спільної роботи, як в машинному відділенні, так і на навігаційному містку, і від чіткості і відповідності даної діяльності залежить її виконання. Виходячи з досліджень, опитувань і форумів, проаналізувавши відгуки судновласників, багато морських освітніх закладів взяли за основу кардинальні зміни в підході навчання англійської мови, а саме: – створення курсової підготовки з управління командного складу англійською мовою, який називається MPM (Marine resource management); – розгляд і обговорення реальних випадків аварійних ситуацій на практичних заняттях; – використання англійської мови, як на навчальних заняттях, так і поза ними; – створення міні-ситуацій, в яких курсанти можуть моделювати свою поведінку, і спілкування в полінаціональних командах; – використання Інтернет-ресурсів з метою вдосконалити навички комп'ютерної та мовної грамотності; – розвиток діалогічних (мовленнєвих) умінь в побутових ситуаціях, наприклад, розмова в каюткомпаніях, в перервах на каву тощо [3].

На вирішення виділених завдань, що висувуються для проходження виробничої практики на різних курсах, проводяться заняття з курсу “Англійська мова за професійним спілкуванням”. Курсантам пропонуються завдання, які спрямовані на формування професійної компетентності, зокрема, її складової мовленнєвої культури (на базі англійської мови).

В умовах дистанційної форми навчання завдання з формування професійної компетентності англійською мовою дещо ускладнилося. Але завдяки платформі Moodle, яка надає безліч можливостей для дистанційної та змішаної форми навчання, викладачам англійської мови СМВ МФК ХДМА вдалося втримати високий рівень підготовки курсантів для проходження подальшої практики.

Викладачі англійської мови СМВ МФК ХДМА використовують наступні види діяльності:

Модуль **Форум** дозволяє учасникам здійснювати асинхронні дискусії, тобто дискусії, які відбуваються протягом тривалого періоду часу.

Є кілька типів форумів для вибору, наприклад, стандартний форум, на якому кожен може почати нову дискусію в будь-який час; форум, де кожен курсант може залишати тільки одне обговорення; або форум питання-відповідь, де курсанти повинні спочатку надіслати своє перше повідомлення, перш ніж вони зможуть переглянути повідомлення інших курсантів. Викладач може дозволити прикріплення файлів до повідомлень на форумі. Прикріплені зображення відображаються безпосередньо в повідомленнях форуму.

Учасники можуть підписатися на форум, щоб отримувати сповіщення про нові повідомлення форуму. Викладач може встановити режим підписки як "за бажанням", "примусовий" чи "авто", чи заборонити підписку повністю. При необхідності курсанти можуть бути заблоковані від розміщення більш ніж задане число повідомлень в певний період часу, це допоможе менше відволікати людей від домінуючого обговорення.

Форуми мають безліч застосувань, таких як

Соціальний простір для курсантів, щоб краще пізнати один одного

Для довготривалого онлайн обговорення спірних питань, попередньо піднятих на особистих спілкуваннях віч-на-віч

Як центр допомоги, де викладачі та курсанти можуть дати пораду

Як підтримка "один-на-один" для приватного спілкування викладача зі курсантом (з використанням форуму з окремими групами і з одним курсантом у групі)

Для розширеної діяльності, наприклад, "головолмки" для курсантів, щоб обміркувати і запропонувати рішення.

Наприклад, викладач може завантажити відео та поставити до нього питання.

Також, можна обговорити будь яке питання, що стосується професійної сфери.

Рисунок 1 - Приклад оформлення діяльності Форум

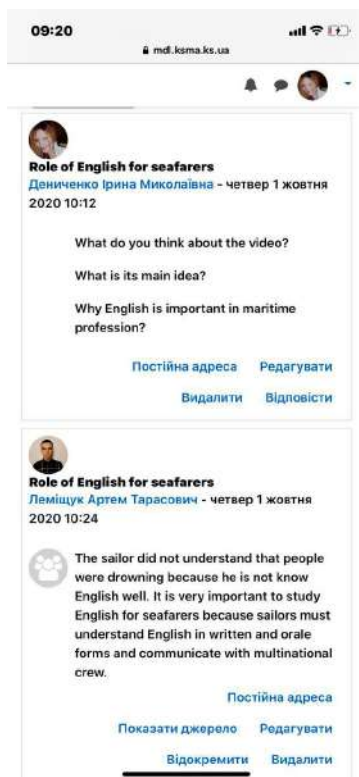

Рисунок 2 - Приклад відповідей курсантів на Форумі

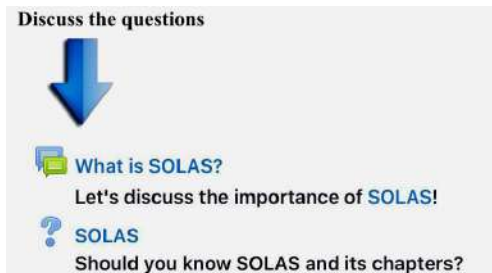

Рисунок 3 - Приклад оформлення питань на професійну тему

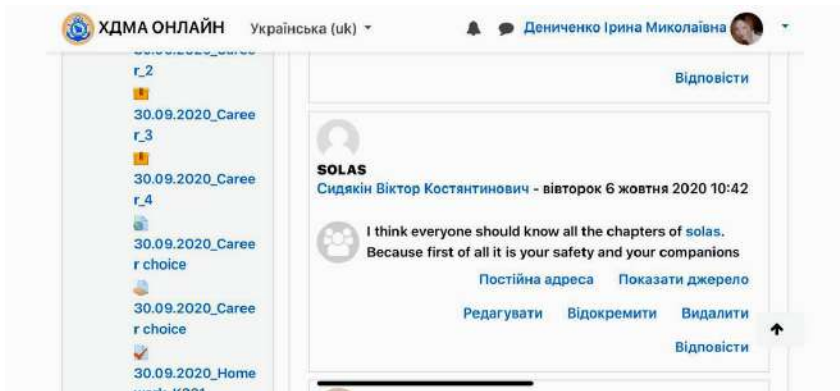

Рисунок 4 – Приклад відповідей курсантів на професійні теми

Курсанти можуть навіть створити власні дискусії на задану тему та практикувати вести бесіду онлайн.

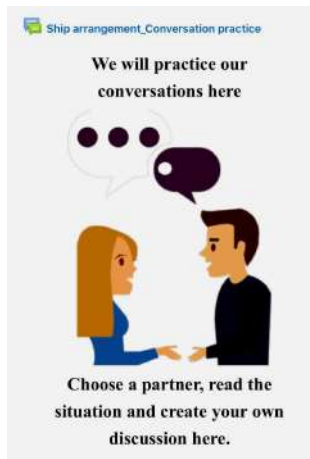

Рисунок 5 – Приклад оформлення дискусії для курсантів

Крім діяльності Форум, дуже багато можливостей надає діяльність Завдання.

Модуль діяльності Завдання дозволяє викладачам видавати завдання, збирати роботи, оцінювати їх та залишати відгуки на ці роботи.

Курсанти можуть відправляти будь-який цифровий контент (файли), такий як текстові документи, електронні таблиці, картинки, аудіо та відео файли. Крім того можна дозволити студентам вводити відповідь безпосередньо в редакторі на сайті. Також завдання може слугувати нагадуванням для студентів, що їм потрібно зробити в “реальному світі”, наприклад, якась творча робота, яка не може мати оцифрованого виду.

При розгляді завдання викладачі можуть залишати текстові відгуки або файли з детальним роз’ясненням по роботі курсанта.

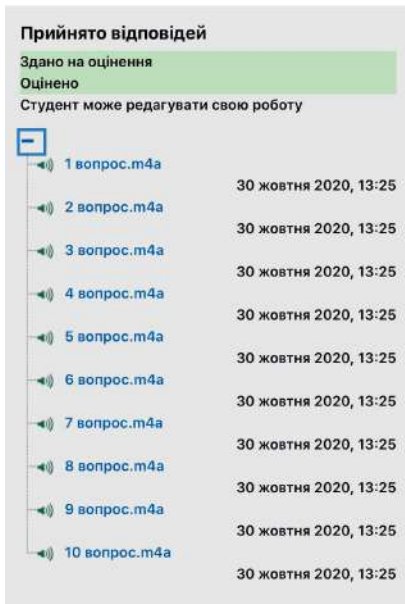
Викладач може завантажити аудіофайли з власними питаннями, та курсант у відповідь може завантажити власні аудіофайли. Таким чином, відпрацьовується розуміння мови на слух.

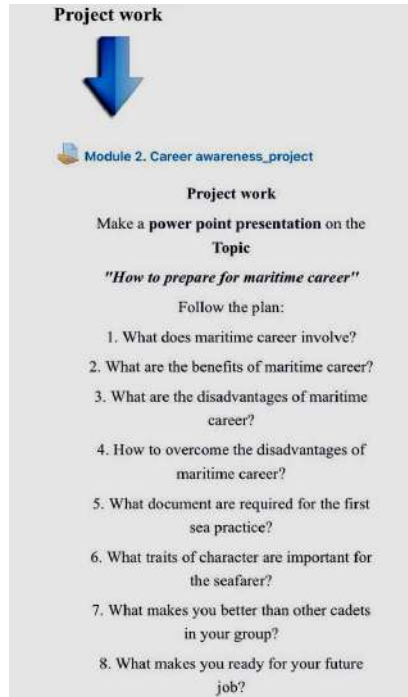
Рисунок 6 – Приклад оформлення діяльності Завдання з аудіофайлами

Рисунок 7 – Приклад оформлення аудіофайлів

**Рисунок 8 – Приклад надання
відповідей курсантами за допомогою
аудіофайлів**

**Рисунок 9 – Приклад оформлення
творчого завдання**

Також викладач може давати творчі завдання, визначити план та структуру роботи та зібрати їх на перевірку за допомогою даної діяльності.

Крім цього, викладачі успішно використовують діяльність Тест для перевірки засвоєння матеріалу та для тренування певних навичок, включаючи навичку проходження професійних тестів перед практикою при проходженні відбору до морських компаній.

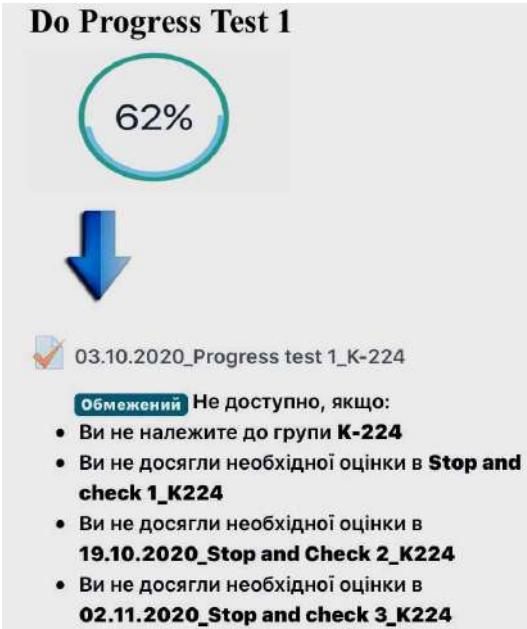
Цей модуль надає викладачу можливість розробляти тести, які можуть містити питання різних типів, у тому числі множинний вибір, на відповідність, коротка відповідь та числовий.

Викладач може дозволити декілька спроб тесту, питання можуть перемішуватися або вибиратися випадковим чином з банку питань. Також може бути встановлено обмеження часу.

Викладач може вибрати, чи надавати студентам підказки або показувати відгуки та правильні відповіді на питання.

Тести можуть бути використані:

- У іспитах по курсу
- Як міні-тести в окремих завданнях або в кінці теми
- У іспитах, які можуть використовувати питання минулих іспитів
- Для отримання зворотнього зв'язку з метою оцінки ефективності навчання
- Для самоконтролю

Do Progress Test 1

62%

↓

03.10.2020_Progress test 1_K-224

Обмежений Не доступно, якщо:

- Ви не належите до групи **K-224**
- Ви не досягли необхідної оцінки в **Stop and check 1_K224**
- Ви не досягли необхідної оцінки в **19.10.2020_Stop and Check 2_K224**
- Ви не досягли необхідної оцінки в **02.11.2020_Stop and check 3_K224**

Рисунок 10 – Приклад оформлення діяльності Тест

Висновки. На нашу думку, навчальна на навчально-виробничих суднах та виробнича на суднах річкового та морського флоту практики (а саме в міжнародному екіпажі) визначають успішність не тільки сформованості професійної компетентності, а й формування мовленнєвої культури майбутніх фахівців морської галузі, зокрема: – формування навичок іншомовного

спілкування з урахуванням специфіки практичної реалізації професійної компетентності (виконання професійних функцій та обов'язків) в умовах міжнародного екіпажу; – стимулювання розвитку компонентів мовленнєвої культури майбутнього фахівця морської галузі в процесі аудиторного навчання (вивчення фахових дисциплін та іноземної (англійської) мови за професійним спрямуванням)

Список літератури:

1. Kahveci E. Transnational Seafarer Communities / Erol Kahveci, Tony Lane, Helen Sampson. – Cardiff University, 2002. Available at http://www.sirc.cf.ac.uk/6_Multinational_Crews.aspx
2. STCW. International Convention on Standards of Training, Certification and Watchkeeping for Seafarers, 1995 (amended in 2010) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : URL: http://www.seaobs.ru/sea_programms/STCW95.pdf – Назва з екрана
3. Запровадження моделі формування комунікативної англомовної компетентності у систему професійної підготовки майбутніх суднових механіків / О. С. Дягилева, А. Ю. Юрженко // Актуальні проблеми соціології, психології, педагогіки. КНУ імені Тараса Шевченка. Том 3, № 38/39(2018). С. 92–98.
4. Навчальна та виробнича практики на судах як чинник формування мовленнєвої культури майбутніх фахівців морської галузі у процесі професійної підготовки / О. В. Токарева // East European Scientific Journal, Варшава Польща, 2018, 2(30). С. 21–27.
5. Формування мовленнєвої культури майбутніх фахівців морської галузі: теоретичний аспект / О. В. Токарева // Науковий журнал “Молодий вчений”, № 3(55) березень 2018. Херсон : Видавництво “Молодий вчений”, 2018. С. 132–136.
6. Юрженко А. Ю., Волошинов С. А. Експериментальне дослідження сформованості англомовної комунікативної компетентності майбутніх суднових механіків, Наука України – погляд молодих вчених крізь призму сучасності: тези доповідей II Всеукраїнська науково-практичної конференції з міжнародною участю / [редактори-упорядники І. Герасименко, О. Паламарчук]. Черкаси: ФОП Нечитайло О. Ф., 2019. С. 104–106.

References:

1. Kahveci E. Transnational Seafarer Communities / Erol Kahveci, Tony Lane, Helen Sampson. – Cardiff University, 2002. Available at http://www.sirc.cf.ac.uk/6_Multinational_Crews.aspx
2. STCW. International Convention on Standards of Training, Certification and Watchkeeping for Seafarers, 1995 (amended in 2010) [Електронний ресурс]. –

Режим доступу : URL: http://www.seaobs.ru/sea_programms/STCW95.pdf – Назва з екрана

3. Zaprovdzhennya modeli formuvannya komunikatyvnoyi angломovnoyi kompetentnosti u system profesiynoyi pidgotovky maybutnih sudnovykh mehanikiv / O. S. Dyagyleva, A. Y. Yurzhenko // Aktualni problem sociologiyi, psyhologiyi, pedagogiky. KNU imeni Tarasa Shevchenka. Tom 3, № 38/39 (2018). С. 92–98 [Introduction of the model of formation of communicative English-language competence in the system of professional training of future ship mechanics / O. S. Diaghileva, A. Y. Yurzhenko // Actual problems of sociology, psychology, pedagogy. Taras Shevchenko National University. Volume 3, № 38 / 39 (2018). С. 92–98]. (in Ukraine)

4. Navchal'na ta vyrobnycha praktyky na sudnakh yak chynnyk formuvannya movlennyevoyi kul'tury maybutnikh fakhivtsiv mors'koyi haluzi u protsesi profesiynoyi pidhotovky / O. V. Tokareva // East European Scientific Journal, Varshava Pol'shcha, 2018, 2(30). – S. 21–27. [Training and production practices on ships as a factor in the formation of speech culture of future specialists in the maritime industry in the process of training / O. V. Tokarieva // East European Scientific Journal, Warsaw Poland, 2018, 2 (30). – P. 21–27].

5. Formuvannya movlennyevoyi kul'tury maybutnikh fakhivtsiv mors'koyi haluzi: teoretychnyy aspekt / Tokareva O. V. // Naukovyy zhurnal “Molodyy vchenyy”, № 3(55)berezen' 2018 – Kherson : Vydavnytstvo “Molodyy vchenyy”, 2018. – S. 132–136. [Formation of speech culture of future specialists in the maritime industry: theoretical aspect / Tokarieva O. V. // Scientific journal “Young Scientist”, № 3 (55) March 2018 – Kherson: publishing house “Young Scientist”, 2018. – P. 132–136]. (in Ukraine)

6. Yurzhenko A. Yu., Voloshynov S. A. Eksperymental'ne doslidzhennya sformovanosti anhlomovnoyi komunikatyvnoyi kompetentnosti maybutnikh sudnovykh mekhanikiv, Nauka Ukrainy – pohlyad molodykh vchenykh kriz' pryzmu suchasnosti: tezy dopovidey II Vseukrayins'ka naukovo-praktychnoyi konferentsiyi z mizhnarodnoyu uchastyu / [redaktery-uporyadnyky I. Herasymenko, O. Palamarchuk]. – Cherkasy: FOP Nechytaylo O. F., 2019. – S. 104–106. [Yurzhenko A. Yu., Voloshinov S. A. Experimental study of the formation of English communicative competence of future ship mechanics, Science of Ukraine – the view of young scientists through the prism of modernity: abstracts of the II All-Ukrainian scientific-practical conference with international participation / [editors I. Gerasimenko, O. Palamarchuk]. – Cherkasy: FOP Nechitaylo OF, 2019. – P. 104–106]. (in Ukraine)